

Јелена Љ. Спасић
Универзитет у Крагујевцу
Факултет педагошких наука у Јагодини
Катедра за филолошке науке

УДК 371.3::81'232-053.4
DOI 10.46793/Uzdanica20.S.191S

Оригинални научни рад
Примљен: 18. септембар 2023.
Прихваћен: 7. новембар 2023.

ПОЗИТИВНА КОМУНИКАЦИЈА У РАДУ НА РАЗВОЈУ ГОВОРА ДЕЦЕ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА

Апстракт: У раду су представљене могућности за имплементацију принципа позитивне психологије у активности којима васпитач подстиче развој говора деце предшколског узраста. Позитивној комуникацији у вртићима у досадашњим истраживањима није посвећена већа пажња. Примери из праксе показују да је могуће интегрисати принципе позитивног образовања (успостављање добрих односа у групи, оснаживање резилјентности, спречавање конфликта, активно слушање, похваљивање деце, праћење невербалне комуникације) у пројектни приступ, негујући позитивну комуникацију у васпитној групи.

Кључне речи: српски језик, развој говора, предшколски узраст, позитивна комуникација, позитивна психологија.

УВОД

Термин *позитивна психологија* уводе Селигмен и Чикзенмихаљи да њиме означе нов правац у психологији, који се бави позитивним личним искуствима, позитивним особинама личности и позитивним институцијама (Селигмен, Чикзенмихаљи 2000). Позитивна психологија се развила као реакција на дотадашњу усмереност психолога на психопатологију. Главне теме истраживања су остваривање психолошког благостања, позитивна комуникација, шта омогућава срећу, ефекти самосталности и саморегулације, утицај наде и оптимизма на здравље, како се остварују таленат и креативност (Селигмен, Чикзенмихаљи 2000).

У средишту нашег интересовања је позитивна комуникација, као једна од главних тема позитивне психологије, и то позитивна комуникација у раду на развоју говора деце предшколског узраста.

Радови из области позитивног образовања најчешће се фокусирају на школу као позитивну институцију (Максић, Ђуришић Бојановић 2017; Кри-

стјансон 2012; Бернارد, Волтон 2011; Маркес, Паис-Рибеиро, Лопес 2011; Нориш, Вела-Бродик 2009; Селигмен и др. 2009; Капрара и др. 2006), док се знатно ређе баве вртићем као позитивном институцијом (Шошани, Слоун 2017). У закључку истраживања о улози школског психолога у развоју позитивне школе дат је предлог да промене отпочну малим пројектима и акцијама, у сарадњи са другим стручним сарадницима, као и са високомотивисаним наставницима (Максић, Ђуришић Бојановић, 2017: 345). Развијене социјалне и емоционалне вештине као што су самопоуздање, упорност, организованост, кооперативност и резилијентност имају позитиван утицај на психолошку добробит ученика, ефикасност наставника, мотивацију ученика и међусобну повезаност ученика (Бернارد, Волтон 2011).

У наредном сегменту рада дајемо селективни преглед резултата о успешној комуникацији између наставника и ученика.

ПОЗИТИВНА КОМУНИКАЦИЈА ИЗМЕЂУ НАСТАВНИКА И УЧЕНИКА

У досадашњим истраживањима је истицано да позитивна настава језика води остваривању добробити ученика, што је основа ефективног учења (Мерсер и др. 2018). Интегрисању нелингвистичких и лингвистичких циљева посвећен је и читав низ других студија, које се баве имплементацијом принципа позитивне психологије у наставу страних језика, у којима је указано на важност вишејезичности као језичке разноликости и значај учења језика током читавог живота (Бак, Мехмедбеговић 2017), на знање страног језика као фактор оснаживања резилијентности избеглица и спречавање конфликта (Капстик, Дилејни 2016), као и на значај одговарајуће тежине задатака и фокусираног ангажовања за напредак ученика на настави енглеског као страног језика на напредном нивоу (Цимерман, Пинијел 2016).

У компоненте успешне комуникације у настави спадају активно слушање, уочавање и коментарисање позитивних особина, јавно саопштавање заслужених похвала, разумевање потреба ученика, елиминисање страха од евентуалних грешака и давање повратних информација (Стојановић Ђорђевић, Стојнев 2018: 31).

Квалитету комуникације између наставника и ученика највише доприноси међусобно поштовање и прихватање, а у вештине и поступке који значајно поспешују позитивну комуникацију спадају похваљивање ученика, које помаже ученицима да изграде позитивну слику о себи и својим способностима, затим поштовање наставника и награда наставника, која мора бити праведна и прикладна како би имала позитиван ефекат на развој личности ученика (Шејтанић 2019: 346). Како би остварио успешну комуникацију са учеником, наставник мора пратити и анализирати реакције ученика, што ће

олакшати међусобну комуникацију (Шејтанић 2019: 347). Посебно је значајно да наставник прати невербалну комуникацију ученика у оквиру које се акценат ставља „на емоције, тимски рад, подршку, маштовиту и креативну комуникацију путем тела и слике, као ефикасне начине комуникације који доприносе бољем школском постигнућу” (Томчић, Андевски 2020: 58). Веома је важно да у комуникацији са ученицима преовлађују позитивне поруке у којима наставник истиче оно што је позитивно у раду ученика и у њиховом социјалном понашању (Лалић Вучетић 2008: 135). У технике успешне педагошке комуникације спадају и комуникационе стратегије као што су „подстицање алтернативних интерпретација туђег понашања; пружање помоћи ученицима у активном учествовању у расправама, пружање помоћи ученицима у откривању заједничких обележја; поткрепљивање комуникације између ученика (неговање вербалне и невербалне комуникације)” (Зукорлић 2016: 102).

Наставник који поштује личност ученика и уважава комплексност људске природе поштује неколико једноставних правила комуникације:

- свака порука има више нивоа значења (ниво садржаја поруке, емотивни ниво, ниво односа говорника према слушаоцу, према другим људима и према школи уопште);
- ефективна комуникација се развија кроз сталну праксу комуницирања;
- други наставници и ученици имају да кажу нешто што вреди пажљиво саслушати;
- физички и психолошки ометачи ремете комуникацију (у физичке ометаче би спадала бука у учионици или лош сигнал приликом телефонског разговора, док у психолошке ометаче спадају пристрасност и предрасуде) (Вајт 2016: 99).

Приликом подучавања језика, страног или матерњег, најмање пажње се посвећује развоју комуникативних способности и овладавању говорним вештинама у које спадају комуникативна прилагодљивост, односно способност да свој говор прилагодимо особи са којом разговарамо, брзина вербалне реакције, осетљивост на интонацију туђег говора, увид у саговорничково расположење, ставове и осећања, антиципација, укратко, на часовима језика мало пажње се посвећује *прикладности језика* (Мејли, Даф 2001: 7). Коришћење драмских техника у једном делу часа језика пружа могућност за неговање позитивне комуникације и освешћивање прикладне интонације, брзине реакције, тумачења невербалног говора.

Описане комуникацијске стратегије којима се унапређује комуникација наставник–ученик примењиве су и у комуникацији васпитач–дете, уз

уважавање специфичности интерперсоналне интеракције са децом предшколског узраста.

ПОЗИТИВНА КОМУНИКАЦИЈА У РАДУ НА РАЗВОЈУ ГОВОРА ПРЕДШКОЛСКЕ ДЕЦЕ

Мишљења смо да у иницијалном образовању васпитача већу пажњу треба посветити развоју позитивне комуникације. Само васпитач који овлада комуникативним стратегијама кроз које код деце развија резилијентност, самопоуздање и позитивну слику о себи може успешно развијати позитивну комуникацију код деце. Поред тога што говори смирено, јасно, љубазним тоном и уз осмех, остварујући контакт очима, васпитач треба да избегава негативне формулације у обраћању деци. У Табели 1 дајемо неколико примера за трансформисање негативне формулације исказа у позитивну. Начелно, треба избегавати негацију, нарочито уз употребу императива.

Табела 1. Трансформисање негативне формулацију у позитивну

Негативне формулације	Позитивне формулације
Не трчи.	Ходај полако.
Не узимај туђу играчку.	Хајде да пронађемо неку другу играчку.
Немој заборавити да скупиш играчке.	Сети се да скупиш играчке.
Немој да удараш сестру.	Буди нежан према сестри.
Не прекидај ме.	Сачекај да завршим ово што радим, па ћемо после разговарати.
Покупите играчке.	Могли бисте да покупите играчке.
Не жврљај по зиду.	Бојице служе за цртање по папиру.
Не скачите.	Умирите се.

Како би испитао развијеност комуникативних способности деце, васпитач може применити тест *Коришћење учтивих фраза у друштвеној комуникацији* (Васић 2000: 143–146), којим се мери колико је дете овладало употребом учтивих фраза. Представљене су комуникативне ситуације, а дете на основу вишеструког избора треба да одабере прави одговор. У неким задацима дете треба да одабере одговарајућу форму честитања (понуђене су учтиве форме честитања различитих празника), док су у другом типу задатка међу понуђеним одговорима дате негативне и позитивне формулације. Негативне формулације су неучтиве, често у императивној форми, у форми узвичне реченице, садрже увреде, док позитивне формулације могу имати глагол у потенцијалу, модални глагол, као и учтиве фразе (*хвала, извиши, молим, изволи, нема на чему*). Наводимо неколико примера задатака у којима

дете бира између позитивне и негативне формулације, који се могу искористити за проширивање игре улога¹.

1. Мама је кренула на пут. Бата је рекао: Иди. / *Срејџан њујџ*. / Добро дошла, мама.
2. Сека је срела на улици бату. Рекла је бати: *Како си?*
Бата је одговорио: *Шта те се тиче?* / Баш си досадна. / *Хвала, добро сам. А ти?*
3. Бата је пружио колач мами и рекао: На. / Ево. / *Изволи.*
4. Сека је случајно гурнула бату. Бата је заплакао.
5. Сека је рекла: *Што се дереш?* / *Извини, брацо.* / Склони ми се с пута!
6. Бата је био жедан. Викао је: *Хоћу воде!* Мама је рекла: *Добићеш воде ако зајтражиши како њреба.*
Бата је рекао: *Мораш ми дати воде!* / Дај ми воде! / *Молим ње, мама, дај ми воде.*
7. Сека хоће колач пре ручка и каже: *Дајте ми колач!* / *Хоћу колач!* / *Моју ли да узмем колач?*
8. Бата је добио бомбону. Узео је и рекао: *Дај ми још.* / *Хвала.* / Здраво.

Задаци за млађу групу морају да се поједноставе и препоручљиво је да се реализују кроз игру². Уколико деца нису овладали употребом учтивих израза, васпитач може да током игре сугерише који израз је најприкладнији.

Дајући деци прилику да користе и развијају своје таленте и потенцијале, васпитач подстиче лични раст деце. Потребне детета, у које спадају добробит и срећа, лични развој, уживање у учењу и сазнавању (Максић, Ђуришић Бојановић 2017: 340), задовољавају се између осталог и кроз језичке игре, у којима деца радо учествују. Игролике и забавне говорне активности подстичу децу да користе сопствене таленте и да развијају језичку креативност.

Језичке игре, читање и смишљање прича, као и интегрисане активности у којима се развој говора прожима са музичким и ликовним васпитањем, омогућавају деци да изразе своја осећања и воде сједињавању емоционалног и интелектуалног доживљаја. Неопходно је да васпитачи оснаже своје компетенције за примену ових облика рада у раду на развоју говора.

У раду са децом предшколског васпитног узраста подржавамо синтаксички развој кроз различите синтаксичке игре. Кроз игре допуњавања реченице можемо развијати дечју свест о позитивним емоцијама, уједно богатећи дечји активни лексикон апстрактним именицама, као што су *инспирација, захвалност, њнос, сипурност*. Васпитач започиње игру тако што

¹ Приликом испитивања испитивач детету усмено говори текст задатка и набраја сва три одговора, међу којима дете бира правилан одговор. Користећи назнаке костима, васпитач може организовати игру улога у којој деци дели улоге, објашњава коју ситуацију треба да одглуме (одлазак на пут, честитање рођендана, сусрет на улици, нуђење колача и сл.) и подстиче их да одглуме дијалог.

² Види поједностављена питања у Васић 2000: 145.

допуни прве три реченице, а потом тражи од деце да допуне исте те реченице како желе и да наставе да допуњују оно што он започне.

Радост је... Љубав је... Нада је... Понос је... Поштовање је... Захвалност је... Спокој је... Инспирација је...

У другој варијанти игре допуњавања реченице код деце развијамо употребу сложених реченица:

Осећам се задовољно/сигурно/поносно/захвално/спокојно/радосно кад...
Волим да се шалим зато што...

У игри *Представи свој група*, која се реализује у пару, деци сугеришемо да наведу добре особине друга или другарице. У другој варијанти ове игре, намењеној за играње у групи, једно дете погађа с повезом преко очију, друго дете се налази у кругу, а остала деца га описују тако што поред описа физичког изгледа наводе позитивне особине. Деци се може сугерисати да користе речи као што су *радознао, сналажљив, храбар, ойрезан, љубазан, духовити, скроман, искрен* и сл.

Како бисмо код деце развили поштовање различитости, можемо реализовати игру у којој интегришемо развој говора са ликовним васпитањем. Након што свако дете техником пресликавања уз помоћ темпера наслика лептира, анализирамо дечје радове и уочавамо да се сви лептири разликују по величини, боји, шарамата. Сваки лептир је јединствен и диван на свој начин. Потом деци објашњавамо да се и они разликују по много чему попут лептира које су осликали, али су сви посебни, важни и непоновљиви.

У оквиру пројекта *Лето* у припремној предшколској групи ПУ „Кидс клуб“ у Јагодини, у којој се као језици образовања користе српски и енглески, реализована је игра допуњавања реченица *Ја моћу да... Знамо да... Умемо да... Волим да...* Поред деце којима је српски језик матерњи, у игри је учествовало и троје вишејезичне деце, која усвајају српски као језик друштвене средине. Приликом навођења исказа деце из мултикултуралних породица напоменули смо које језике говоре као први језик (L1), други језик (L2), трећи језик (L3) и четврти језик (L4)³.

Табела 2. Трансформисање негативне формулације у позитивну

	Ја могу да спавам код баке и деке.
М., дечак	Знамо да пишемо.
	Умемо да возим бицикл.
	Волим да будем с мојом породицом и да се дружим са другарима. Волим и да се играм.

³ Определени смо се за термине који су уобичајени у англистичкој литератури, јер су у овој ситуацији подеснији од термина *мајтерњи језик* и *сирани језик*, пошто нека деца усвајају више језика услед специфичних породичних, образовних или друштвених околности (Дурбаба 2011).

Табела 3. Искази дечака М. у игри допуњавања реченица

М., Дечак	Ја могу да дохватим даљински са комоде. То је зато што сам порастао.
	Знам да пишем и да бојим.
	Умем да пливам.
	Волим да се играм.

Табела 4. Искази дечака Т. у игри допуњавања реченица

Т., дечак	Ја могу да брзо трчим.
	Знам да чувам новац и да лепо бојим.
	Умем да играм фудбал.
	Волим да пишем.

Табела 5. Искази девојчице Е. у игри допуњавања реченица

Е., девојчица, српски (L1), свахили (L2), енглески (L3)	Ја могу да скачем високо на фотелји.
	Знам да певам лепо.
	Умем да цртам лепо.
	Волим да се играм са мојим другарицама.

Табела 6. Искази дечака Д. у игри допуњавања реченица

Д., дечак	Ја могу да нацртам шта год ми кажеш.
	Знам да жонглирам лопту.
	Умем да слажем лево и да брзо играм фудбал.
	Волим да идем на фудбалски терен са татом.

Табела 7. Искази дечака А. у игри допуњавања реченица

А., дечак, руски (L1), италијански (L2), српски (L3), енглески (L4)	Ја могу да истражујем диносаурусе и велоцирапторе.
	Знам да бројим на италијанском до 100.
	Умем да слажем птеродактила од лево коцкица.
	Волим да читам књиге о диносаурусима и да радим математику и да се играм са другарима.

Табела 8. Искази девојчице З. у игри допуњавања реченица

З., девојчица, турски (L1), српски (L2), енглески (L3)	Ја могу да трчим брзо.
	Знам да правим колачиће са мамом.
	Умем да лепо цртам.
	Волим да идем у парк.

Табела 9. Искази дечака А. у игри допуњавања реченица

А., дечак	Ја могу да помажем људима и другарима.
	Знам да пишем.
	Умем да плешем. Умем и да слажем лево фигуре.
	Волим да се играм са другарима.

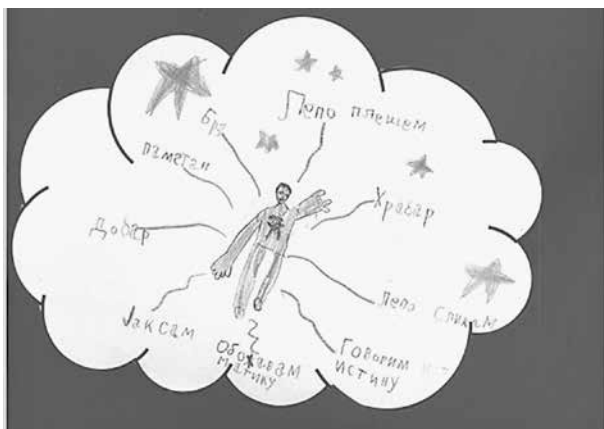
Игра допуњавања реченица допринела је развоју способности грађења зависнослужених реченица, чиме је унапређен говорни развој деце, али и развоју самопоуздања, чиме се доприноси психолошком благостању деце.

Након синтаксичке игре, деца су израђивала мапе ума које приказују снаге њихове личности. Док цртају мапе ума комбиновањем цртежа, линија и слова, деца развијају способност структурисања идеја и размишљају о својим позитивним особинама, што доприноси стварању позитивне слике о себи. Сlike 1 и 2 приказују неке од израђених мапа ума.

Слика 1. Мапа ума *Моје снаге* (Д., дечак, 6 година)

Слика 2. Мапа ума *Моје снаге* (А., дечак, 6 година)

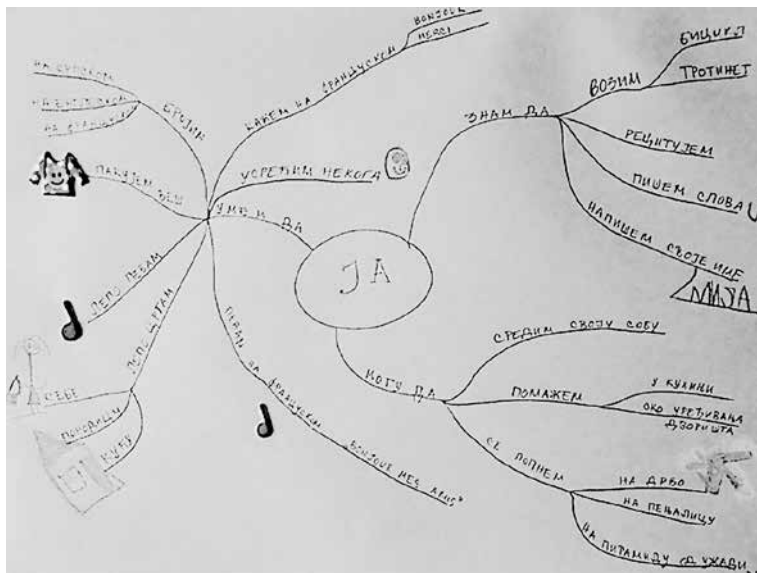

У оквиру процесне фазе пројекта „На путу око света” у старијој васпитној групи је реализована игра допуњавања реченица *Моју, умет, знам*. Пројекат је покренут након заједничког одласка у биоскоп, услед дечје заинтересованости за цртани филм *Пути око света за осамдесет дана*. Васпитач подсећа децу да је главни јунак цртаног филма, мајмунче Паспарту, открио

да може да обиђе свет за осамдесет дана, зна да управља авионом и уме да се снађе у негостољубивим крајевима планете. Потом их замоли да размисле у чему су добри, шта могу, умеју и знају. Деца допуњавају реченице *Моћу да...*, *Знам да...*, *Умем да...* Наводимо неке од дечјих исказа: *Моћу да ћомажем баби да среди двориштие. Знам да рецитијем ћесму о малом ћујсу. Умем да насмејем некога и да ћа усрећим.*

Мапе ума којима се приказују снаге личности такође се могу израдити са децом и у виду плаката поставити на видно место, како би се деца подсећала које су њихове снаге када се суочавају са тешкоћама, лошим расположењем или неуспехом. Постоје докази да развијене снаге личности током одрастања штите децу од менталних проблема, тешкоћа у међуљудској комуникацији или криминалног понашања, чак и када искусе више негативних животних догађаја (Нориш, Вела-Бродик 2009: 274).

Слика 3. Мапа ума *Ја моћу, умем, знам* (М., девојчица, 5 година)

Вођена фантазија као драмска техника којом код деце будимо различите врсте асоцијативних доживљаја, доприноси стварању позитивне атмосфере, ослобађању од негативних осећања и општем осећању благостања. Када након вођене фантазије деца заједнички смишљају причу о ономе што су визуелизовала, ствара се сарадничка атмосфера, деца се забављају и уједно развијају своје синтаксичке способности.

Употребом вођене фантазије доприносимо не само развоју говора, већ и остваривању различитих циљева дечје делатне, персоналне и социјалне добробити (*Основе програма ПВО – Године узлећта* 2018), при чему је у кон-

тексту позитивног образовања најзначајније истаћи персоналну добробит у оквиру које доприноси развоју свести о свом телу и себи, развоју чулне осетљивости и емоционалне компетентности⁴.

ЗАКЉУЧАК

Негујући позитивну комуникацију у вртићу доприносимо развоју низа социјалних и емоционалних вештина, у које спадају самопоуздање, резилентност, способност сарадње са другима, развијена позитивна слика о себи.

Васпитач даје говорни модел који деца опонашају, па је за развој позитивне комуникације код деце неопходно да најпре васпитач овлада комуникативним стратегијама, односно да говори смирено, љубазно, уз осмех и без негативних формулација. Како би унапредио комуникативне способности деце, васпитач најпре испитује ниво развијености језичких способности, користећи стандардизоване тестове. На основу добијених резултата истраживања, васпитач планира рад на развоју комуникативних способности деце.

Чешће коришћење језичких игара, као забавних и мотивишућих активности које деци омогућавају да развијају своје језичке способности и уживају у томе, води остваривању добробити деце. Језичке игре позитивно утичу на говорни развој деце, али и на целокупан психофизички развој детета. Поред тога што су забавне, језичке игре доприносе и развоју личности. Приликом експериментисања језичким формама на подстицај васпитача дете кроз лична постигнућа гради самопоуздање. Игре које се реализују кроз групни начин рада воде успостављању добрих односа у групи и развијају способност сарадње са другима. Кроз вођену фантазију васпитач помаже деци да се ослободе негативних осећања, а креирање мапе ума омогућава деци да размисле које су позитивне снаге њихове личности, чиме поспешујемо развој позитивне слике о себи.

ЛИТЕРАТУРА

Бак, Мехмедбеговић (2017): Т. Н. Bak, D. Mehmedbegovic, Healthy linguistic diet: The value of linguistic diversity and language learning across the lifespan, *Languages, Society & Policy*, <https://doi.org/10.17863/CAM.9854>.

Бернард, Волтон (2011): М. Е. Bernard, К. Walton, The effect of you can do it! Education in six schools on student perceptions of well-being, teaching-learning and relationships, *The Journal of Student Wellbeing*, 5(1), 22, <https://doi.org/10.21913/JSW.v5i1.679>.

⁴ Примере за коришћење вођене фантазије у оквиру развијања реалног програма дали смо у раду Спасић, Миљковић 2023.

Вајт (2016): К. White, *Teacher Communication : A Guide to Relational, Organizational, and Classroom Communication*, Rowman & Littlefield Publishers.

Васић (2000): S. Vasić, *Veština govorenja: vežbe i testovi za decu i odrasle*, Beograd: Poslovni biro.

Зукорлић (2016): М. Зукорлић, Педагошка комуникација у функцији развоја социјалне компетенције ученика, *Иновације у настави*, 29(1), 92–104.

Капра, Барбаранели, Стека, Малоун (2006): G. V. Caprara, C. Barbaranelli, P. Steca, P. S. Malone, Teachers' self-efficacy beliefs as determinants of job satisfaction and students' academic achievement: A study at the school level, *Journal of School Psychology*, 44(6), 473–490, <https://doi.org/10.1016/j.jsp.2006.09.001>.

Капстик, Дилејни (2016): Т. Capstick, M. Delaney, Language for resilience: The role of language in enhancing the resilience of Syrian refugees and host communities, *The British Council*. Retrieved from https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/language_for_resilience_report.pdf.

Кристјансон (2012): К. Kristjánsson, Positive Psychology and Positive Education: Old Wine in New Bottles?, *Educational Psychologist*, 47(2), 86–105, DOI: 10.1080/00461520.2011.610678.

Лалић Вучетић (2008): Н. Лалић Вучетић, Квалитет комуникације између наставника и ученика и примена подстицајних мера, *Зборник Института за педагошка истраживања*, 40(1), 122–136.

Максић, Ђуришић Бојановић (2017): S. Maksić, M. Đurišić Bojanović, Doprinos školskog psihologa primeni principa pozitivne psihologije u razvoju škole, *Nastava i vaspitanje*, 66(2), 337–350.

Маркес, Паис-Рибейро, Лопес (2011): S. Marques, J. Pais-Ribeiro, S. Lopez, The Role of Positive Psychology Constructs in Predicting Mental Health and Academic Achievement in Children and Adolescents: A Two-Year Longitudinal Study, *Journal of Happiness Studies*, 12, 1049–1062, DOI: 10.1007/s10902-010-9244-4.

Мејли, Даф (2001): А. Maley, Duff, *Drama Techniques in Language Learning: A resource book of communication activities for language teachers*, Cambridge University Press.

Мерсер, Мекинтајер, Грегерсен, Талбот (2018): S. Mercer, P. Macintyre, T. Gregersen, K. Talbot, Positive Language Education: Combining Positive Education and Language Education, *Theory and Practice of Second Language Acquisition*, 4(2), 11–31.

Нориш, Вела-Бродик (2009): J. Norrish, D. Vella-Brodick, Positive psychology and adolescents: Where are we now? Where to from here?, *Australian Psychologist*, 44(4), 270–278.

Основе програма ПВО (2018): Osnove programa predškolskog vaspitanja i obrazovanja – Godine uzleta, *Službeni glasnik RS – Prosvetni pregled*, br. 16/2018.

Селигман, Чиксентмихали (2000): М. Е. Р. Seligman, M. Csikszentmihalyi, Positive psychology: An introduction, *American Psychologist*, 55(1), 5–14, <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.5>.

Селигман, Ернст, Гилам, Рајвич, Линкинс (2009): М. Seligman, R. Ernst, J. Gillham, K. Reivich, M. Linkins, Positive education: positive psychology and classroom interventions, *Oxford Review of Education*, 35(3), 293–311.

Спасић, Миљковић (2023): Ј. Spasić, А. Miljković, Vođena fantazija u funkciji podsticanja govora i razvijanja realnog programa, *Zbornik radova Savremeno predškolsko*

vaspitanje i obrazovanje – tendencije, izazovi i mogućnosti, Užice: Pedagoški fakultet u Užicu (u štampi).

Стојановић Ђорђевић, Стојнев (2018): Т. Stojanović Đorđević, М. Stojnev, Компоненте успешне комуникације у настави, *Nasleđe*, 39, 29–40.

Томчић, Андевски (2020): М. Томчић, М. Andevski, Интеракцијско-комуникацијски процес у настави и школско постигнуће ученика, *Zbornik Odseka za pedagogiju*, 29, 49–70.

Цимерман, Пинијел (2016): Е. Zimmerman, К. Piniel, Advanced language learners' experiences of flow in the Hungarian EFL classroom, In: P. D. MacIntyre, Т. Gregersen, S. Mercer (Eds.), *Positive psychology in SLA*, Bristol: Multilingual Matters, 193–214. Retrieved from http://www.centreforconfidence.co.uk/docs/The_curiouscase.pdf.

Шошани, Слоун (2017): А. Shoshani, М. Slone, Positive Education for Young Children: Effects of a Positive Psychology Intervention for Preschool Children on Subjective Well Being and Learning Behaviors, *Frontiers in Psychology*, 8, 26 October 2017, <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.01866>.

Шејтанић (2019): С. Šejtanić, *Комуникација у школи*, Mostar: Univerzitet „Džemal Bijedić“, Nastavnički fakultet.

Jelena Lj. Spasić

University of Kragujevac

Faculty of Education in Jagodina

Department of Philology

THE ROLE OF POSITIVE COMMUNICATION IN PRESCHOOL CHILDREN'S SPEECH DEVELOPMENT

Summary: The paper presents the possibilities for implementing the principles of positive psychology in encouraging speech development of preschool children. Positive communication in kindergartens has not been given much attention in previous research, thus the paper represents a contribution to the study of positive education at preschool age. Examples from teaching practice show that it is possible to integrate the principles of positive education into the project approach, fostering positive communication in preschool classes.

Teacher's verbal expression is a model that children imitate. Therefore, for the development of positive communication in children, it is necessary for the teacher to master communicative strategies, that is, to speak calmly, politely, with a smile and without negative wording. In order to improve children's communication skills, the teacher needs to examine the level of development of their language skills. It could be done by using standardized tests. Based on the obtained research results, the teacher makes plans to work on the development of children's communication skills.

Language games have a positive effect on children's speech development, as well as on their overall psychophysical development. In addition to being fun, language games also contribute to personal development. Teachers should encourage children to experiment

with language forms. In this way, through personal achievements, children build self-confidence. The games also contribute to establishing positive relationships among children.

Keywords: Serbian language, speech development, preschool age, positive communication, positive psychology.